שם הקורס: זהות ישראלית: חיים מתוך מחלוקת

Israeli Identity: Divided We Stand

קוד הקורס:

סוג הקורס: קורס חובה

שיטת ההוראה: מקוון

שנה, סמסטר: שנה א/ב/ג, סמסטר א/ב/קיץ

היקף: 2 נ"ז

דרישת קדם: ללא

תיאור ומטרות:

הקורס בוחן את הקונפליקטים והסוגיות הייחודיות שהחברה הישראלית והמדינה מתמודדות עימם מראשיתן ועד היום הזה. בקורס שלושה עשר פרקים: פרק פתיחה, פרק סיכום ועוד אחד עשר פרקים הנוגעים כל אחד בסוגיה אחרת.

לכל הפרקים מבנה דומה:

- מבוא – הצגת הסוגיה וחשיבותה.
- רקע היסטורי – סקירת האירועים המרכזיים שהשפיעו על הסוגיה במהלך השנים, ומשימה לסטודנטים – משימת ביניים – שתבחן את הידע ההיסטורי שנרכש בחלק זה.
- רקע אקדמי – מגוון מקורות לקריאה, וכן הרצאת מומחה להעמקה ולדיון אקדמי בסוגיה.
- עיבוד ומשימה – משימה אינטגרטיבית שתאפשר ללומדים לבחון ולעבד את הידע שצברו על הסוגיה.
- סיכום – הרצאה קצרה מאת המומחה, שמפנה מבט לעתיד האפשרי של התפתחות הדיון בנוגע לסוגיה.

תוצרי הלמידה:

1) תרגול והעמקה של יכולת העיסוק של הסטודנטים בסוגיות מורכבות בנושאים ובמחלוקות בישראל, תוך יצירת עניין בנושאים אלו;

2) חיזוק נכונות הסטודנטים להכיר בלגיטימיות של עמדות שאינם מסכימים להם, ליצור פתיחות למגוון דעות, להבנת משמעות סובלנות, פלורליזם ותחושת אמפתיה ל"אחר" בחברה הישראלית;

3) להעשיר את ידיעות הסטודנטים על אודות תהליכי הדמוקרטיה בישראל ומשמעותם.

תכנית השיעורים ורשימת קריאה:

נושא	קריאת חובה
תעודת הזהות הישראלית – בין חזון למציאות	1. בנימין איש שלום, "מגילת העצמאות: מוקד של זהות והזדהות", בתוך: דב אלבוים, מגילת העצמאות עם תלמוד ישראלי, ידיעות ספרים: 2019 , עמ' 30 31 .

נושא	קריאת חובה
	2. דב אלבוים ועזרא ברום, "מדוע הושמטה הדמוקרטיה ממגילת העצמאות?", השילוח 6 , 2017 , עמ' 33 47 . 3. אהרון ברק, " מגילת העצמאות והכנסת כאסיפה מכוננת ", הרצאה בכנס צה"ל והחברה הישראלית, ינואר 2018
שער הכניסה – בין מדינת היהודים למדינת האזרחים	1. רות גביזון, הסדרים הנוגעים לחוק השבות, גיור ואזרחות דברי הסבר, מתוך : אמנת - גביזון מדן. 2. נעמה כרמי, "'דינו כדין מי שעלה לפי חוק זה' : המבוי הסתום של פרשת סטמקה, תכליתו של חוק השבות והזיקה בין שבות לאזרחות", משפט וממשל י', תשס"ז, עמ' 158 159 . 3. אסא כשר, מתוך פרוטוקול ישיבת ועדת העלייה, הקליטה והתפוצות, יום שלישי, ל' באדר א התש"ס, 7 במרץ 2000 . 4. אמנון רובינשטיין, "המקרה המוזר של הדמוקרטיה היהודית", תכלת 41 סתיו התשע"א, 2010 .
השבת במרחב הציבורי – בין קודש לחופש	1. אחד העם, "שבת וציוניות", השלח כרך ג' חוב' ו', סיון תרנ"ח. 2. מכתבו של חיים נחמן ביאליק למר קושניר מקיבוץ גבע, 11.5.1933 . 3. יואב ארציאלי, אמנת גביזון מדן : עיקרים ועקרונות, המכון הישראלי לדמוקרטיה, - 2003 , עמ' 40 46 . 4. אברהם יהושע השל, השבת, מכון שכטר למדעי היהדות וידיעות אחרונות, 2003
מעמד המיעוט הלאומי – בין שותפות להדרה	1. אחד העם, אמת מארץ ישראל, כ"א אייר תרנ"א – 29 במאי 1891 . 2. דוד בן גוריון, יעדי הציונות בשעה זו (לונדון, 1941) בתוך : במערכה, כרך ד', 1971 , עמ' 28 29 . 3. זאב ז'בוטינסקי, כתבים : בדרך למדינה, תשי"ט, עמ' 299 . 4. ח"כ תאופיק טובי על טבח כפר קאסם (23 בנובמבר 1956). 5. שרה אוסצקי לזר, אסעד גאנם ואילן פפה (עורכים) - 7 דרכים : אופציות תיאורטיות למעמד הערבים בישראל, המכון לחקר השלום, גבעת חביבה, 1999
גיוס תלמידי ישיבות – בין שוויון לאמונה	1. דבר ראש הממשלה דוד בן גוריון על דוכן הכנסת, 13.10.1958 2. יעקב וינרוט, חוות דעת בועדת טל, 1999 . 3. יגיל לוי, "צה"ל בין סולידריות לקונפליקט צבא העם נגד גיוס החובה", סדרת מאמרים – לדיון, האוניברסיטה הפתוחה, 2014)כאן(.

נושא	קריאת חובה
	4. מרדכי נויגרשל, למה הם שונים: החרדים והחברה בישראל, יהדות מזוית שונה, תשס"א, עמ' 156 . 5. ידידיה שטרן וחיים זיכרמן, בין אוהל סיירים לאוהלה של תורה: מתווה לגיוס חרדים לצה"ל, המכון הישראלי לדמוקרטיה, 2013 , עמ' 63
הפרדת רשויות – בין איזונים ובלמים למשילות	1. אלכסנדר המילטון, ג'יימס מדיסון וג'ון ג'יי, הפדרליסט, מרכז שלם, 2004 , מס' 78 , עמ' 388 . 2. חיים ה. כהן, המשפט, מוסד ביאליק, 1996 , עמ' 286 290 . 3. דניאל פרידמן, הארנק והחרב: המהפכה המשפטית ושברה, ידיעות אחרונות ספרי חמד, 2013 , עמ' 93 94 . 4. אמנון שפירא, דמוקרטיה ראשונית במקרא: יסודות קדומים של ערכים דמוקרטיים, הקיבוץ המאוחד, 2009 , עמ' 312 313
צדק חברתי – בין תיקון לאפליה	1. מומי דהן, האם כור ההיתוך הצליח בשדה הכלכלי? המכון הישראלי לדמוקרטיה, 2013 . 2. הנרייט דהאן כלב, "כמה שאת יפה, לא רואים שאת מרוקאית" מתוך: צלרמאיר ופרי - (עורכים), קובץ למורה, הוצאת הקיבוץ המאוחד קו אדום, 2002 , עמ' 174 186 . 3. הנרייט דהאן כלב, "ההחמצה הגדולה של הדמוקרטיה הישראלית: הזיכרון הטראומטי כמורשת של מחאות ואדי סאליב", המכון הישראלי לדמוקרטיה, 7 ביולי 2009. 4. רון חרמון, חגי פורת, יובל פלדמן ותמר קריכלי כץ, אפליה תעסוקתית בישראל: - התמודדות מבדלת (מחקר מדיניות 121), המכון הישראלי לדמוקרטיה, 2018 , עמ' 29 31 . 4. מני מאוטנר, "ההפקרה והנטישה", ארץ אחרת 52 , אוגוסט ספטמבר - 2009
חופש הביטוי – בין זכויות אדם ללשון הרע	1. מנחם מאוטנר, "תמיכת המדינה באמנויות בלא להתערב בתכנן", דברים בכנס "חופש הביטוי באמנות ובאקדמיה", הפקולטה לאמנויות, אוניברסיטת תל אביב, 19 ביוני 2017 . 2. עמיר פוקס, "אין דבר כזה חופש מימון", אתר המכון הישראלי לדמוקרטיה, 18 באפריל

נושא	קריאת חובה
	2017. 3. אליקים רובינשטיין, "דבתם רעה: על המאבק הנמשך לכבודו של הזולת ולשמו הטוב", פרשת השבוע עיונים משפטיים בפרשיות התורה – 6, המחלקה למשפט עברי במשרד המשפטים, תשס"א. 4. אדם שנער, "חופש הביטוי, חופש המימון ועקרון אי ההנצחה", משפטים על אתר י"ב, תשע"ח, עמ' 32 33
הקצאת קרקעות – בין פרויקט לאומי לזכויות הפרט	1. בג"צ 6698/95 קעדאן נ' מינהל מקרקעי ישראל ואח' (פורסם בנבו, 2000) קטעים - נבחרים. 2. רות גביזון, "ציונות בישראל? בעקבות בג"ץ קעדאן", משפט וממשל ו', תשס"א. 3. ראסם חמאיסי, יצחק רייטר, טלאל אלקרנאוי , קרקעות והקצאת משאבים, המכון הישראלי לדמוקרטיה, 2000 . 4. ריאן כאמל, הפקעת הקרקעות הערביות בישראל, המכון הישראלי לדמוקרטיה, 2000 . ה. ועדת החקירה הממלכתית לבירור ההתנגשויות בין כוחות הביטחון לבין אזרחים ישראלים, אוקטובר 2000 (ספטמבר 2003 .)
גבולות הציות – בין חוק למצפון	1. שלמה אבינרי, "ציות ודמוקרטיה", מתוך: יהושע ויינשטיין .(עורך), אי ציות ודמוקרטיה, הוצאת שלם, תשנ"ט, עמ' 169 176 . 2. גדי אלגזי, "הקשיבו לקול הסירוב", מתוך: דב חנין, מיכאל ספרד ושרון רוטברד (עורכים), משפטי הסרבנים, הוצאת בבל, 2004. 3. ישראל אריאל, "אוהבי עמונה, אוהביו של מקום", קומי אורי ד, תשס"ו, עמ' 26-33. 4. מנחם בגין, "אינשטיין קורא ללכת לכלא", חרות, 19 ביוני 1953 , עמ' 2. 5. מוהנדס גנדי, "אי ציות אזרחי כזכות טבעית", מתוך: יהושע ויינשטיין (עורך), אי ציות ודמוקרטיה, הוצאת שלם, תשנ"ט, עמ' 116 . 6. ויליאם פיילי, "חובת הציות לממשלה אזרחית", מתוך יהושע ויינשטיין (עורך), אי ציות ודמוקרטיה, הוצאת שלם, תשנ"ט, עמ' 77

נושא	קריאת חובה
מערכת החינוך – בין מגזריות לממלכתיות	1. חוק חינוך ממלכתי תשי״ג- 1953 , סעיפים 2 4 . 2. אמנה בדבר זכויות כלכליות, חברתיות ותרבותיות, 1966 , סעיף 13 (3) 3. דוח ועדת דוברת כוח המשימה הלאומי לקידום החינוך בישראל, ינואר - 2005 . 4. חיים אדלר ונחום בלס, ״חנוך לנער על פי דרכו : מבדיל ומאחד במערכת החינוך,״ בתוך : יעקב קופ (עורך), פלורליזם בישראל, המרכז לחקר המדיניות החברתית בישראל, 2000 , עמ׳ 133 151 . 5. יוסף ג׳בארין ואיימן אגבאריה, ״אוטונומיה לחינוך הערבי בישראל : זכויות ואפשרויות״, גילוי דעת 5 , 2014 . 6. צבי צמרת, ״עשר שנות חינוך״, בתוך : צבי צמרת וחנה יבלונקה (עורכים), העשור הראשון תש״ח תשי״ח, יד יצחק בן צבי, - 1997 , עמ׳ 127
הזכות להנשא – בין בחירה חופשית לזהות לאומית	1. שירין בטשון, ״נישואים אזרחיים והמיעוט הפלסטיני בישראל״, זהויות 6 , תשע״ה- 2015 , עמ׳ 107 111 . 2. רות הלפרין קדרי, ״ראיון עם רות גביזון״, זהויות 6 , תשע״ה- 2015 , עמ׳ 119 126 . 3. מרק וושופסקי, ״נישואים אזרחיים״, זהויות 6 , תשע״ה- 2015 , עמ׳ 112 114 . 4. דודו כהן, ״למה רבנים מתנגדים לנישואים אזרחיים?״, מאקו, 12/2/2013 . 5. שחר ליפשיץ, ברית הזוגיות, המכון הישראלי לדמוקרטיה, 2014 , עמ׳ 7 13 . 6. דוד סתיו, ״נישואים אזרחיים״, זהויות 6 , תשע״ה- 2015 , עמ׳ 115 118 .
יחידה מסכמת	ראו בסילבוס הקורס.

דרישות הקורס והרכב הציון:

נוכחות – קורס מקוון

כדי לסיים את הקורס בהצלחה על הסטודנטים/יות : (א) להשלים את כל המשימות, על פי הדרישות המוצגות בכל יחידה ; (ב) להשיג ציון משוקלל של 60 ומעלה.

מדיניות ציונים :

בסיום הקורס לא תהיה בחינה מסכמת, ועל כן הציון ייקבע על פי המשימות שתצטרכו למלא במהלכו:

1. בכל אחת מיחידות התוכן מופיעה משימת ביניים. המשימה כוללת חמש שאלות רב־ברירה (״שאלות אמריקאיות״), ועליכם לענות על כולן. לרשותכם נסיון אחד למענה על כל אחת מן השאלות.

2. בנוסף, בכל אחת מהיחידות, מופיעה משימה מסכמת, אופייה משתנה מיחידה ליחידה. בחלק מן היחידות המשימה המסכמת תהיה מסוג הערכת עמיתים. בשאלות אלה תידרשו לענות תשובה מנומקת, המבוססת

על המקורות שקראתם. תשובתכם תועבר להערכה של סטודנטים אחרים שייבחרו אקראית. בה בעת, תידרשו גם אתם להעריך תשובות של שני משתתפים אחרים בקורס, שייבחרו אקראית. זו דרישת חובה – לא תקבלו ציון על המשימה מבלי להשלים את שלב ההערכה.

הציון הסופי יורכב משקלול יחסי של סך כל הנקודות שקיבלתם עבור המשימות השונות. כל אחד מסוגי המשימות שווה ערך לשליש מן הציון בשקלול הסופי.

הרכב הציון הסופי הינו כדלהלן:

30% – משימות ביניים בכל היחידות.

32% – משימות משתנות (משימות מסכמות ב־8 יחידות).

32% – משימות הערכת עמיתים (משימות מסכמות ב־4 יחידות).

6% - משימה ביחידת הסיכום

רשימת קריאה נוספת:

ראו בסילבוס הקורס.